

О ПОГИБИЈИ ПЕТРОВИЋА КОД ГРАХОВА 1836. ГОДИНЕ

Немам намјеру да посебно пишем о борби у Челинском потоку код Грахова 1836. године, него да на тај догађај подсјетим освртом на неке чланке. Наиме, овдје ће бити ријечи о мом чланку „Шта сам нашао о једном братству — историја и легенда о Поповићима из Његуша и крвавом догађају код Грахова 1836. године“, чланку др Петра И. Поповића „О Ераковим потомцима у Његушима“, и о чланку Бошка Ђуричкивића „О погинулим Петровићима у боју на Грахову (11/23. августа 1836).“

Мој чланак је објављен у титопрадском књижевном часопису „Стварање“, двоброј 5—6 за 1974. годину, стр. 679—682. Да би се читаоци колико-толико упознали са поменутиим догађајем, и да би унеколико видјели какав је тај мој напис о њему, наводим два подужа цитата:

„У најпотресније догађаје, који су се у Црној Гори десили за вријеме Његошеве владавине, свакако спада и граховска битка. Ова битка се догодила 11/23. августа 1836. године, а водила се између Граховљана и 300 Катуњана са једне, и херцеговачких Турака са друге стране. Бројнија турска војска на челу са Али-пашом Ризванбеговићем, Хасан-бегом Ресулбеговићем и Смаил-агом Ченгићем потукла је дио црногорске војске. У борби су највише изгинули Катуњани, који су били продрли у турске положаје и борили се прса у прса са добро наоружаном коњицом Смаил-аге Ченгића. Црногорци су убили 76 Турака, међу којима и 5 њихових старјешина.

По причању војводе Јакова Даковића погинуло је 40 Катуњана и 12 Граховљана. Марко Вујачић пише да је погинуло 57 Катуњана и 22 Граховљанина¹. У овој је борби погинуло и

---

¹ Марко Вујачић, *Знаменити црногорски и херцеговачки јунаци*, III књига, „Просвета“, Београд 1963, стр. 340.

10 Петровића, међу којима и предводници црногорске војске Јоко Томов (брат владике Рада) и Стеван Станков (брат доднијег књаза Данила), а само се спасио шеснаестогодишњи Драго Јоков, синовац Станка Стијепова“ (Стр. 679).

„Др Јован Ердељановић је у *Старој Црној Гори* објавио једно писмо др Петра И. Поповића у коме се говори и о погибији Петровића код Грахова. У том писму Поповић пише Ердељановићу да се међу погинулим Петровићима налазио повећи број Поповића: „Једна народна песма говори о крвавом сукобу Црногораца с Турцима у Челинском потоку. Догађај је историски утврђен. Песма каже да је у том сукобу погинуло једанаест брата Петровића. Кад сам ја песму читао мом оцу, он ми их је знао све одредити по кућама (братствима). Више од половине било их је из породица, које данас припадају братству Поповићима“².

И у пјесми *Не зна се ко је кривљи*³ говори се да су на Грахову 1836. године, углавном, изгинули Поповићи. Овдје се именује и један број погинулих Поповића. Ову пјесму је, свакако, испјевао човјек који је догађај добро познавао. У њој се каже да је погинуло осам Поповића, што је, вјероватно, тачно.

Погибоше осам Поповића,
 Све рођака Петровић-владике,
 Међу њима два сокола сива,
 Два сокола и господичића
 Од господске куће Петровића;
 Ту погибе Јован са Стефаном
 И Кадија Нико јатмаџија,
 Од Залаза Марковићу Јоко;
 Изгибоше ту добри јунаци,
 Погибоше три храбра јунака,
 Три јунака једно-имењака
 Од јуначке куће Поповића:
 Једно соко Петровићу Ђуро,
 А друго је Савовићу Ђуро,
 А треће је Перићевић Ђуро,
 Међу њима соко попе Станко,
 Све су јадна браћа Поповића.

(Стихови 511—527).

² Др Јован Ердељановић, *Стара Црна Гора*, Српски етнографски зборник СКА, књига XXXIX, Београд 1926, стр. 434.

³ Вук Стеф. Караџић, *Српске народне пјесме*, књига осма, Београд 1900, пјесма 61.

У Ераковићима је до недавно живио Марко Јошов Поповић, зналац историје и народне традиције свога племена⁴. Он се помиње и у радовима др Пера Шоћа, Риста Ковијанића, Љубомира Каписоде, Радоја Радојевића. Ја сам Поповића замолио да ми каже имена погинулих Петровића на Грахову, што је он радо учинио. Према његовом казивању погинули су: Јоко Томов, брат владике Рада; Стеван Станков, брат књаза Данила и војводе Мирка; Буро Петров и Мићо Петров, стричеви барјактара Зека; Буро Перићев, брат племенског капетана Лаза Перићева и перјаника Сава Перићева; поп Станко, син попа Ника; Јошо Грујов, синовац попа Ника; Буро Савов и Драго Савов. Сви су били млади и нежењени осим попа Станка, који је имао синове Тодора и попа Иваша. Са њима је погинуо и Нико Кадија из Ераковића.

По Поповићевом казивању погинуло је девет Петровића: два Шићепчевића и седам Поповића⁵.

Пошто имена погинулих Поповића нијесу раније записана, породично предање је, можда, једнога заборавило? Неки савременици (и народна пјесма) говоре да је на Грахову погинуло 11 Петровића. Овдје се сигурно мисли и на Ника Кадију, иако Кадије са Петровићима (Ераковићима) нијесу у сродству⁶. (Стр. 681—682)⁶.

Осим цитираног, у поменутом чланку сам узпредно саопштио и кратки родослов Поповића—Ераковића. То сам учинио из разлога што се генеалогijом овог братства нико није бавио, као и ради тога да ближе идентификујем Поповиће погинуле у овом граховском боју.

Др Петар И. Поповић⁷ је поводом мог цитираног чланка написао прилог под насловом „О Ераковим потомцима у Његушима“, који је објављен у Годишњаку Филозофског факултета у Новом Саду за 1975. годину, књига XVIII/1, стр. 101—108. Наводим један детаљ из тог његовог рада:

⁴ Марко Јошов Поповић је умро 3. априла 1970. године.

⁵ Ја сам ово казивање Марка Јошова Поповића саопштио у књижици *Прилози о Његуши и Петровићима*, Бијело Поље 1962, стр. 8—9. Објављивање ових имена је поменуо др Пера Шоћ у подужем чланку „Прослава Ивана Мажуранића“, у којем се осврнуо и на верзије о броју погинулих Петровића код Грахова. *Пензионерски гласник*, Београд, април 1965. (Ова фуснота у чланку носи број 18).

⁶ У ствари, у мојим радовима су први пут објављена имена тројице погинулих Поповића: Мића Петрова, Јоша Грујова и Драга Савова. Имена осталих, четворице, погинулих Поповића су објављена још 1900. године у јуначкој пјесми „Не зна се ко је кривљи“, а имена Јока Томова и Стевана Станкова се помињу и у другим пјесмама, као и у разним научним радовима.

⁷ Др Петар И(лијин) Поповић је академик и професор универзитета (у пензији) — историчар, родом из његушког села Ераковића.

„Пре свега морам констатовати да је његов чланак у погледу композиције несрећно компонован; он је повезао граховску битку, која се збила августа 1836, са историјом и легендом о Поповићима из Ераковића; два питања која ни временски ни иначе не стоје у некој директној вези и треба их проучавати независно једно од другог. Међутим, аутору је граховска битка (о којој ништа ново није казао) послужила као повод (!) да понови традицију о пореклу Поповића и посебно односу Поповића и Петровића, што му је, мада он то не каже, био главни циљ“ (Стр. 101).

Према др Поповићу, Поповићи—Ераковићи нијесу временски повезани са овом граховском битком, јер су били у саставу братства Петровића све до краја шездесетих година прошлог вијека. Наиме, он каже да се Поповићи под овим презименом први пут јављају тек 1869, а затим 1870. године (Стр. 106). Међутим, мени је познато да се презиме Поповић први пут помиње у једној пресуди народних главара од 17. јануара 1821. године⁸. Ово презиме се помиње и у пресуди катунских главара од 5. августа 1827. године.⁹ У једном списку црногорских сенатора из 1832. године налази се име његушког сердара Ђура Поповића, који нам је из осталих докумената познат као Петровић. У Његошевом писму окружном которском комесару Габријелу Ивачићу од 29. октобра 1839. године¹⁰ помиње се познати разбојник Мићо Ђиканов Поповић из Хераковића. Значи, Поповићи су у то вријеме почели да се одвајају од Петровића и да формирају своје посебно братство. Од средине XIX вијека презиме Петровић у братству Поповића бива све рјеђе, а презиме Поповић све чешће.

Као што видимо, констатација др Поповића да Поповићи—Ераковићи нијесу временски везани за 1836. годину је неоснована. Исто тако је неисправно и неприхватљиво његово мишљење да Поповићи „иначе не стоје у некој директној вези“ са поменутом борбом код Грахова. Јер они су, заједно са Петровићима, за ову битку везани исто као Југовићи за косовску битку. Краљ Никола Петровић у „Граховском колу“ овако пјева:

„Ка' Косово орошено
крвљу девет Југовића
Грахово се натопило
крвљу десет Петровића“¹¹.

⁸ Историјска грађа, Записи, књига XX, Цетиње, септембар 1938, стр. 164.

⁹ Историјска грађа, Записи, књига XXI, Цетиње, јануар 1939, стр. 41.

¹⁰ Црна Гора се до 1918. године служила старим календаром, па су и овдје датуми из тог времена по старом стилу.

¹¹ Никола I Петровић: *Нова кола* (разна издања).

Др Поповић каже да о поменутој борби нијесам ништа ново казао а занемарује чињеницу да сам идентификовао Поповиће погинуле у том боју.

Генералпуковник Бошко Ђуричковић у свом чланку објављеном у Историјским записима, 4/1979, набројао је неколико помена о предметном догађају, дошао до сазнања да су од главне пране Петровића погинули Јоко Томов и Стеван Станков, а да су остали били Поповићи—Петровићи. Ђуричковић је из историјске литературе сазнао имена двојице погинулих Петровића: Јока Томова и Стевана Станкова, а из јуначке (иначе објављене) пјесме „Не зна се ко је кривљи“ имена четворице Поповића—Петровића: Бура Петрова, Бура Перићева, Бура Савова и попа Станка. Аутор се осврнуо и на остале Црногорце који су погинули код Грахова 1836. године. Даље, он је уочио да је одјељак о Поповићима—Ераковићима у Ердџановићевој студији „Стара Црна Гора“ доста штуро и површно написан, па доказује да су сердар Буру Петровић (члан Његошевог сената) и алајбарјактар Зеко Петровић (јунак Шобајићеве пјесме „Бој на Вучјем Долу“)¹² припадници братства Поповића¹³.

Ђуричковић на једноме мјесту каже:

„Нијесам нигдје наишао да се неко подробније бавио питањем који су све Црногорци погинули у овом боју, изузев донекле Сава Матова Мартиновића у пјесми „Не зна се ко је кривљи“. Међутим, на много мјеста у литератури се говори да је ту погинуло Његошевих рођака, Петровића, по некима 7, а по другима 9, 10 и 11“¹⁴.

Као што се види, Ђуричковић није знао за мој чланак *Шта сам наишао о једном братству — историја и легенда о Поповићима из Његуша и крвавом догађају код Грахова 1836. године*, као ни за остале радове о предметном догађају који се помињу у овом мом напису.

Петар Рудић

¹² Максим Шобајић: *Освета косовска* (збирка епских пјесама).

¹³ Видјети о томе моје радове: *Рад владике Саве Петровића*, Мостови, број 46. Пљевља 1978, стр. 101—106; *Сердар Буру Поповић-Петровић*, Одзиви, двоброј 30—31, Бијело Поље 1979, стр. 117—122; *Ераковићи из Његуша и њихови погинули борци у ослободилачком рату (1941—1945)*, Одзиви, број 35, Бијело Поље 1980, стр. 97—103

¹⁴ Б. Ђуричковић, наведени рад, стр. 104.